

Резолюція
«Міжнародної експертної конференції з питань хімічної безпеки та
Роттердамської конвенції: інструменти політики і практики»
Україна, Київ, 29 березня 2012 року

На конференції було розглянуто три основні питання:

- Роттердамська конвенція як інструмент для хімічного менеджменту в Україні.
- Використання та виробництво хризотилового азбесту.
- Азбест та азбестообумовлені захворювання.

В роботі конференції взяли участь понад 60 осіб — депутат Верховної Ради України, представники урядових організацій та Державної санітарно-епідеміологічної служби, представники міських управлінь охорони навколишнього природного середовища та охорони здоров'я, міжнародні експерти, представники Посольства Швеції в Україні та Представництва ЄС в Україні, Секретаріату Роттердамської конвенції, Європейського регіонального бюро ВООЗ, представники міжнародних проектів, наукових і науково-медичних закладів, профільних вищих навчальних закладів, представники промисловості та профспілок, представники неурядових організацій і ЗМІ.

Конференція відмітила наступне:

А. Всі типи азбесту представляють канцерогенну небезпеку для людини, і згідно класифікації Міжнародного агентства з дослідження раку (МАДР) відносяться до першої категорії канцерогенів¹.

Б. Міжнародна наукова оцінка впливу всіх типів азбесту на здоров'я, здійснена в МАДР та ВООЗ, не виявила граничного рівня, нижче якого вплив азбесту на людину є безпечним і не несе ризику для його здоров'я.

В. П'ять форм азбесту (актиноліт, антофіліт, амозит, крокідоліт, тремоліт) включено до переліку речовин, що підпадають під дію Роттердамської конвенції (Додаток III) — так званий список процедури попередньої обґрунтованої згоди (ПОЗ) та вже заборонено в ряді країн світу. Хризотилевий азбест було рекомендовано до включення до Додатку III міжнародними експертами Комітету з розгляду хімічних речовин Роттердамської конвенції.

---

¹ Патогенний потенціал у амфібола вищий, ніж у хризотила, але, оскільки амфібол більше не використовується, резолюція конференції сфокусована на хризотилі. Амфібол і хризотил класифікуються як канцерогени першої категорії.

До складу цього Комітету входять також експерти з країн регіону Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії.

Г. Хризотилловий азбест є єдиним видом азбесту, котрий використовується в Україні. Попередні дані досліджень стану здоров'я робочих азбестових виробництв показують, що більше 10 % працівників мають фіброзні зміни в легенях (азбестоз) і на шкірі (азбестові бородавки).

Д. Понад 50 країн — все 27 членів Європейського Союзу (ЄС), Японія, Австралія, Єгипет, Аргентина, Гондурас, Південна Корея, Чилі, Південна Африка, Кувейт, Тайвань, Сінгапур, Катар, Оман, Ізраїль, Туреччина, США², Канада³ — ухвалили закони про припинення будь-якого використання або відповідне обмеження використання всіх типів азбесту. Решта країн, які в більшості своїй є країнами, що розвиваються або країнами з перехідною економікою мають різний ступень обмежень використання азбесту — від використання без обмежень до повної заборони.

Е. Матеріали, які заміняють азбест є більш безпечні, ніж азбест та доступні на ринку протягом десятиліть. Група Всесвітнього Банку (World Bank Group) у травні 2009 року опублікувала посібник, в якому наведено небезпечні для здоров'я людей властивості азбесту, і в якому запропоновано уникати використання азбестовміщуючої продукції в нових конструкціях і при реконструкції, у тому числі в будівлях, споруджених як допомога при лихах⁴. Більше двадцяти заміників азбесту внесено в Додаток 4 цього документу.

---

² Агентство з охорони навколишнього середовища США (US EPA) не має загальної заборони на використання азбесту, але азбест став одним з перших небезпечних забруднювачів повітря, який регулюється в Розділі 112 Закону про чисте повітря 1970 р. (Section 112 of the Clean Air Act of 1970) і в багатьох додатках до Закону про контроль токсичних речовин (Toxic Substances Control Act (TSCA)). У 2010 р. в штаті Вашингтон було заборонено використання небезпечних матеріалів в гальмівних колодках, починаючи з 2014 р. будуть зняті з виробництва гальмівні колодки транспортних засобів, в яких використовується азбест. Огляд відповідного законодавства державного департаменту екології штату Вашингтон знаходиться тут <<http://www.ecy.wa.gov/programs/hwt/betterbrakes.html>>.

³ Азбест регулюється федеральним законодавством і законодавством провінції Онтаріо. Загалом, федеральний уряд регулює токсичні субстанції Канадським законом про охорону навколишнього середовища (Canadian Environmental Protection Act (CEPA)). Азбест включено до переліку токсичних субстанцій цього закону в список 1 (Cepra's "List of Toxic Substances" in Schedule 1) <<http://www.ec.gc.ca/toxiques-toxics/Default.asp?lang=En&n=98E80CC6-1&xml=A183A275-6D44-4979-8C4F-371E7BF29B9F>>. Таким чином, федеральний уряд регулює цю субстанцію шляхом авторизації (authorizing), тобто сервісом контролю доступу, що визначає права клієнта, але не шляхом вимоги (not requiring). Спеціальне законодавство регулює використання і поводження з азбестом на робочому місці, імпорт, продаж і рекламу, виробництво, експорт, поводження з відходами, використання в жилих приміщеннях та школах

⁴ <https://siteresources.worldbank.org/EXTPOPS/Resources/AsbestosGuidanceNoteFinal.pdf>

Є. У 1996 році в Україні було прийнято рішення про створення Національного канцер-реєстру, і з тих пір в країні ведеться автоматизований облік онкологічних захворювань, який на сьогоднішній день включає як професійні, так і всі азбестообумовлені онкологічні захворювання. До 2011 року в національний канцер-реєстр не вносились азбестообумовлені захворювання. У національному канцер-реєстрі не зафіксовані випадки професійного азбестообумовленого раку. Випадки впливу азбесту, які пов'язані з непрофесійною діяльністю і котрі призводять до виникнення азбестообумовлених захворювань, реєструються не в повному обсязі.

Ж. У тих країнах, які мають незалежні реєстри азбестообумовлених захворювань, включаючи рак легенів, мезотеліому та азбестоз, **чітко просліджується пряма залежність між цими смертельними хворобами і азбестом, в більшості випадків саме з хризотилловим.**

З. Україна приєдналась і повністю поділяє політику ВООЗ та інших міжнародних організацій щодо ліквідації азбестообумовлених захворювань.

И. Україна підписала Пармську декларацію з навколишнього середовища і охорони здоров'я, прийняту на 5-й Міністерській конференції з навколишнього середовища і охорони здоров'я та взяла на себе зобов'язання щодо розробки до 2015 року у співробітництві з ВООЗ та Міжнародною організацією праці (МОП) Національної програми з ліквідації хвороб, пов'язаних з азбестом.

Рекомендації Уряду України:

1. **Застосовувати принцип заміщення**, сприяти активному просуванню та використанню більш безпечні матеріалів, що замінюють азбест. Деякі існуючі на ринку матеріали, що замінюють азбест, повинні бути також протестовані на їх ефекти і наслідки впливу на здоров'я людей у відповідності з національними та міжнародними процедурами та правилами відбору.

2. **Розвивати нормативно-законодавчу базу** щодо поліпшення умов праці працівників, які піддаються впливу азбесту, а також населення:

- Забезпечити захист працівників та населення від впливу азбесту на найвищому рівні у відповідності до рекомендацій ВООЗ та МОП.
- Гарантувати безпечне поводження з азбестовмісними відходами в процесі видалення азбесту.

3. **Застосовувати принцип «право знати»** і сприяти підвищенню обізнаності громадян щодо потенційні канцерогенні властивості азбесту. **Забезпечити прозорість прийняття рішень і відповідних дій шляхом надання доступу до інформації та підвищення обізнаності громадян з усіх аспектів проблеми азбесту.** Ці заходи повинні проводитися відповідно до принципів Організації економічного співробітництва та розробки (ОЕСР) про доступ до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища:

- Інформувати працівників і користувачів про необхідність найвищого ступеня захисту спеціального робочого одягу, включаючи незалежну подачу кисню при роботі з азбестом та відходами азбесту.
- За підтримки наукових експертів, надавати допомогу неурядовим організаціям (НУО) в їх роботі в галузі освіти, просвіти та підвищення обізнаності громадян, і надавати інформацію про небезпечні речовини, а також інформації про роль хімічних конвенцій (Роттердамської, Стокгольмської, Базельської) для забезпечення раціонального управління та ліквідації небезпечних речовин.
- Сприяти відкриттю у вищих навчальних закладах нових спеціальностей для підготовки фахівців в галузі хімічної безпеки.
- Інформувати населення про небезпеки азбесту в доповнення до інформування про інші небезпечні речовини, в тому числі шляхом проведення інформаційних кампаній, нанесення попереджувальних надписів (етикеток) на продуктах і т.д.

- Організувати щорічний національний семінар з питань хімічної безпеки.
- Запросити від представників хризотил-азбестової промисловості всебічний **звіт про їх систему управління ризиками** на місцях, який включає заходи по захисту здоров'я працівників і населення, яке проживає поблизу підприємств азбестової та азбестотехнічної промисловості. Цей звіт, його аналіз і процес розгляду повинні бути доступні широкій громадськості.

4. **Ініціювати створення національної програми з ліквідації хвороб, пов'язаних з азбестом до 2015 року**, відповідно до рекомендацій ВООЗ та МОП і з урахуванням специфіки країни. Це включає:

- Розробку національного профілю з азбесту в Україні.
- Створення робочої групи з виявлення найбільш уразливих груп населення та місць складування азбестовмісних відходів.

5. Ми рекомендуємо Уряду **підтримати обмін результатами незалежних наукових досліджень та результатами міжнародного наукового досвіду** з проблеми азбесту, включаючи повідомлення про потенційний вплив азбесту на здоров'я людей в Україні у співробітництві з МАДР, МОП та ВООЗ.

6. Ми рекомендуємо Уряду узяти зобов'язання щодо безпосереднього надання інформації про адекватні заходи управління ризиками. Включення хризотилового азбесту в Додаток III гарантує, що країни-імпортери отримують доступ до цієї інформації.

7. Ми пропонуємо Уряду розглянути питання про підтримку **включення хризотилового азбесту в Додаток III Роттердамської конвенції** з врахуванням критеріїв Конвенції, які підготовлено та запропоновано Комітетом з розгляду хімічних речовин. Україна повинна грати провідну роль в процесі включення хризотилового азбесту в список Конвенції.